

RIVOJLANAYOTGAN IQTISODIYOTLARDA YASHIL INVESTITSIYA MODELLARINING TAQQOSLOVCHI BAHOSI

Kurolov Maksud

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti

ORCID: 0000-0001-5804-3706

kurolovmaksud@tsue.uz

Annotatsiya. Mamlakatlar tobora ko'proq investitsiya jalb qilish tizimlarini taklif qilmoqdalar, ularning maqsadi barqarorlik yo'nalishidagi boshqaruv mexanizmlari ostida atrof-muhit standartlari va o'sish siyosatlarini yaxshiroq muvofiqlashtirish orqali iqtisodiy samaradorlikni oshirish va yuqori "yashil raqobatbardoshlik" natijalariga erishishdir. Qaysi atrof-muhit va iqtisodiy ko'rsatkichlar muvofiq va qanday qilib milliy rejalashtirish tizimlarida hamda tarmoqli rivojlanish dasturlarida tatbiq etilishi kerakligini aniqlash maqsadida chet elning eng yaxshi tajribalaridan foydalangan holda muvozanatli investitsiya strategiyalarini ishlab chiqish va amalga oshirish ehtiyoji, rivojlanayotgan iqtisodiyotlarni siyosat vositalarini, tartibga solish mexanizmlarini va institutsional salohiyatni qayta ko'rib chiqishga majbur qiladi. Mazkur tadqiqot investitsiya jalb qilish, atrof-muhitga rioya qilish va siyosatni muvofiqlashtirishning barqaror moliyaviy siyosat, sanoat modernizatsiyasi, mintaqaviy rivojlanish yoki yashil transformatsiya kabi dinamikalar bilan o'zaro ta'sirini ochib beruvchi empirik maqolalarni tahlil qiluvchi analitik dasturni taqdim etishdan tashqari aynan shunday hissa qo'shishni maqsad qilad. Metodologik sintezdan so'ng, chet investitsiyalarini rivojlantirish bo'yicha taqqoslanma baholash tayyorlanadi, bunda atrof-muhitni integratsiyalash ushbu asosiy atamalar bilan iqtisodiy diversifikatsiya va institutsional moslashuv bilan bog'lanadi. Ushbu tartib regulyatorlar, investorlar, tahlilchilar va qaror qabul qiluvchilar uchun benchmarking modeli va siyosat yo'riqnomasi sifatida xizmat qilishi mumkin. Bu tadqiqotning ikki asosiy hissasi mavjud. Birinchisi iqtisodiy va atrof-muhit jihatlarini o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikni ko'rsatish uchun ilk marta shunday ko'p mezonli baholash jadvali tuzilmoqda. Ikkinchisi bu tartib atrof-muhitni muhofaza qilish va iqtisodiy taraqqiyot, siyosatni bajarish va jamiyat ehtiyojlari, milliy ustuvorliklar va global standartlar o'rtasidagi muvofiqlik g'oyasini qamrab oladi, ya'ni moslashuvchan boshqaruvni talab qiladi. Ushbu maqola o'zbek siyosatchilariga barqaror investitsiyalarni jalb qilish jarayonida atrof-muhitga bo'lgan majburiyatlarning ham e'tiborga olinishi lozimligi haqida muhim axborot va fikr-mulohazalar beradi. Kelajakdagi tadqiqotlar rejasi investitsiya samaradorligi, barqaror o'sish, institutsional salohiyat va yashil transformatsiya bo'yicha solishtirma tahlillar va amaliy fanlar uchun keng imkoniyatlar yaratadi.

Kalit so'zlar: yashil investitsiya mexanizmlari, barqaror chet investitsiyalari, atrof-muhit siyosatini integratsiyalash, institutsional moslashuvchanlik, iqtisodiy diversifikatsiya, solishtirma siyosat tahlili, O'zbekistonning yashil iqtisodiyoti.

СРАВНИТЕЛЬНАЯ ОЦЕНКА МОДЕЛЕЙ ЗЕЛЕННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ В РАЗВИВАЮЩИХСЯ ЭКОНОМИКАХ

Куროлов Максуд

Ташкентский государственный экономический университет

Аннотация. Страны все чаще предлагают системы привлечения инвестиций, направленные на повышение экономической эффективности и достижение более высоких показателей «зеленой конкурентоспособности» за счет более тесного согласования экологических стандартов и политики роста в рамках механизмов управления, ориентированных на устойчивое развитие. Необходимость разработки и реализации сбалансированных инвестиционных стратегий с использованием передового зарубежного опыта заставляет развивающиеся экономики переосмысливать свои политические инструменты, механизмы регулирования и институциональный потенциал, чтобы определить, какие экологические и экономические показатели являются целесообразными и как их следует внедрять в национальные системы планирования и программы отраслевого развития. Данное исследование призвано внести именно такой вклад, а также предоставить аналитическую основу для анализа эмпирических работ, раскрывающих взаимодействие привлечения инвестиций, соблюдения экологических норм и координации политики с такими факторами, как устойчивая налогово-бюджетная политика, промышленная модернизация, региональное развитие или зеленая трансформация. После методологического синтеза подготовлена сравнительная оценка развития иностранных инвестиций, в которой экологическая интеграция увязана с ключевыми терминами – экономической диверсификацией и институциональной адаптацией. Эта основа может служить эталонной моделью и руководством для регулирующих органов, инвесторов, аналитиков и лиц, принимающих решения. Данное исследование имеет два основных аспекта. Во-первых, впервые разрабатывается подобная многокритериальная таблица оценки, демонстрирующая взаимосвязь экономических и экологических аспектов. Во-вторых, данная система отражает идею совместимости охраны окружающей среды и экономического развития, реализации политики и потребностей общества, национальных приоритетов и мировых стандартов, то есть требует адаптивного управления. Данная статья предоставляет узбекским политикам важную информацию и идеи о том, как учитывать экологические обязательства при привлечении устойчивых инвестиций. Дальнейшая исследовательская программа открывает широкие возможности для сравнительного анализа и прикладных исследований эффективности инвестиций, устойчивого роста, институционального потенциала и зеленой трансформации.

Ключевые слова: механизмы зеленых инвестиций, устойчивые иностранные инвестиции, интеграция экологической политики, институциональная гибкость, экономическая диверсификация, сравнительный анализ политики, зеленая экономика Узбекистана.

COMPARATIVE ASSESSMENT OF GREEN INVESTMENT MODELS IN DEVELOPING ECONOMIES

Kurolov Maksud

Tashkent State University of Economics

Abstract. Countries are increasingly proposing investment attraction systems that aim to improve economic efficiency and achieve higher “green competitiveness” outcomes by better

aligning environmental standards and growth policies under sustainability-oriented governance mechanisms. The need to develop and implement balanced investment strategies, drawing on international best practices to determine which environmental and economic indicators are appropriate and how to integrate them into national planning systems and sectoral development programs, is forcing emerging economies to rethink their policy instruments, regulatory mechanisms, and institutional capacities. This study aims to make this contribution, in addition to providing an analytical framework that reviews empirical papers that shed light on the interactions between investment attraction, environmental compliance, and policy coordination with dynamics such as sustainable fiscal policy, industrial modernization, regional development, or green transformation. Following a methodological synthesis, a comparative assessment of foreign investment development is prepared, in which environmental integration is linked to these key terms, economic diversification and institutional adaptation. This framework can serve as a benchmarking model and policy guidance for regulators, investors, analysts and decision-makers. This study has two main contributions. First, it is the first time that such a multi-criteria assessment table is being developed to demonstrate the interrelationship between economic and environmental aspects. Second, it captures the idea of compatibility between environmental protection and economic development, policy implementation and societal needs, national priorities and global standards, i.e. it requires flexible governance. This article provides Uzbek policymakers with important information and insights on how to take environmental commitments into account when attracting sustainable investment. The future research agenda provides broad opportunities for comparative analyses and applied studies on investment efficiency, sustainable growth, institutional capacity, and green transformation.

Keywords: green investment mechanisms, sustainable foreign investment, environmental policy integration, institutional flexibility, economic diversification, comparative policy analysis, green economy of Uzbekistan.

Kirish.

Chet el investitsiyalarini jalb qilish bugungi kunda rivojlanayotgan iqtisodiyotlar oldida turgan asosiy muammolardan biridir. Global raqobat va yashil hamda barqaror rivojlanish modellariga o'tish investitsion jozibadorlik, institutsional modernizatsiya va ekologik mas'uliyatning asosiy tarkibiy qismlarini o'zaro bog'liq holga keltirib qo'ydi (Akromov, 2024; Bekmirzayeva, 2023; Xo'shchimov, 2022). Haqiqatdan ham, O'zbekistonning hozirgi iqtisodiy islohotlarining ajralib turuvchi jihatlaridan biri — chet el kapitaliga kirish imkoniyati o'zi muammo emasligidadir. Aksincha, muammo siyosiy vositalarni tez moslashtirish va ekologik talablarga javob beruvchi investitsion mexanizmlarni joriy eta olish qobiliyatida (Jamolov, 2022; Ergashov va boshq., 2021).

Avvalgi tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, global yashil transformatsiya dinamikasi mamlakatlarni o'z investitsiya tuzilmalari va iqtisodiy siyosat ustuvorliklarini tubdan qayta ko'rib chiqishga majbur qilmoqda. Rivojlangan mamlakatlar sanoatni barqaror asosda transformatsiya qilishga bo'lgan tobora ortib borayotgan talab sharoitida kapital oqimini samarali boshqara oladilar. Barqaror o'sish va chet el investitsiyalari samaradorligi nuqtai nazaridan (Avazov, 2021; Imomqulov, 2023), chet investitsiyalarining afzalligi — iqtisodiy diversifikatsiyani ekologik standartlar bilan past xarajatlar evaziga bog'lay olishning yangi yo'llaridadir. Bugungi kunda rivojlanayotgan va o'tish davridagi iqtisodiyotlarda chet el investitsiya siyosatiga ekologik standartlarni integratsiya qilishga oid taqqoslovchi adabiyotlar soni anchayin ortgan.

Chet el investitsiyalarini jalb qilish bo'yicha taqqoslovchi adabiyotlar asosan ushbu texnologiyalarni iqtisodiy o'sish va modernizatsiya maqsadida qo'llashning institutsional va huquqiy jihatlariga, shuningdek, ekologik hisobdorlikni kuchaytirishga, masalan, yashil boshqaruv va siyosatni uyg'unlashtirish masalalariga e'tibor qaratgan (Avazov va boshq.,

2021; Raimjanova va boshq., 2021; Shayusupova, 2024; Xamdamov va boshq., 2024). Ko'plab o'tish davridagi iqtisodiyotlar hali ham keng qamrovli ekologik investitsiya mexanizmlarini to'liq qabul qilmagan, bu yo'nalishda harakat qilayotganlar esa iqtisodiy ustuvorliklar va ekologik majburiyatlar tomonidan belgilanadigan murakkab tizimni boshqarishda ko'plab muammolarga duch kelmoqdalar (Grabara va boshq., 2021; O'zbekistonda Yashil Iqtisodiyotga O'tish, 2022).

Avvalgi tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, O'zbekiston siyosatchilari ko'pincha barqarorlik standartlarini milliy investitsiya siyosatiga integratsiyalashtirishdan oldin e'tiborga olinishi kerak bo'lgan xorijiy ilg'or tajribalar va institutsional muvofiqlashtirish mexanizmlaridan yetarli darajada xabardor emaslar (Xo'shimov, 2023; Akromov, 2024). Ushbu maqolada O'zbekiston iqtisodiyotida xorijiy tajribalardan foydalanish tahlil qilinadi, asosiy siyosiy va institutsional xususiyatlarni aniqlash maqsadida — ular barqaror investitsiyalarni muvaffaqiyatli jalb qilish bilan bog'liqdir.

Maqola iqtisodiy modernizatsiya va yashil o'sish sohalarida chet el investorlari hamda milliy institutlarning ishtiroki haqida empirik ma'lumotlar taqdim etadi. Ikkinchidan, investitsiyalarni jalb qilish, ekologik standartlar va iqtisodiy diversifikatsiya o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikni o'rganishni maqsad qiladi. Xalqaro eng yaxshi tajribalar bo'yicha empirik muhokama 2023–2024 yillarda O'zbekiston va tanlangan hamkor mamlakatlarda olib borilgan siyosiy taqqoslovchi tahlilga asoslangan.

O'zbekistonning yashil iqtisodiyot sari o'tishi va global investitsiya tizimlariga integratsiyalashuvi sharoitida mazkur tadqiqot mamlakat iqtisodiyotiga investitsiyalarni jalb etish bo'yicha xorijiy tajribani empirik asosda tahlil etadi va barqaror investitsiya rivoji sari yo'l olayotgan reguliatorlar hamda qaror qabul qiluvchilar uchun siyosatga yo'naltirilgan nazariy-amaliy modelni taklif qiladi.

Adabiyotlar sharhi.

Chet el investitsiyalarini baholash modeli iqtisodiy, ekologik, institutiv va siyosiy indikatorlarning bir-biriga regulatorlik muvofiqlik va barqarorlik jihatdan bog'langan ko'p mezonli baholash tizimini o'z ichiga oladi. Oldingi tadqiqotlar har bir investitsiya tizimi ta'minotchisi o'zining institutiv konteksti, tartib-qoidaviy mexanizmi va ma'lum siyosat muhiti uchun muqobil variantlarga ega ekanligini ko'rsatgan. Avazov (2021) va Khoshimov (2023) rivojlanayotgan iqtisodiyotlarda chet el investitsiya mexanizmlarini tanlashda investitsiya samaradorligi, ekologik muvofiqlik va institutiv koordinatsiya atributlarini o'rganib, ayniqsa AHP-regression hybrid model (AHP-regressiya gibrid modeli)ni qo'llagan. Akromov (2024) va Shayusupova (2024) yashil transformatsiya va iqtisodiy diversifikatsiya jihatidan siyosatni muvofiqlashtirishni o'rganib, eng mos chet el investitsiya modelini tanlash — murakkab va ko'p o'lchovli jarayon ekanligini ta'kidlagan.

Boshqa yo'nalishda tadqiqotlar institutiv va mintaqaviy omillar o'rtasidagi o'zaro bog'liqliklarni hisobga oluvchi metodologiyalarni joriy qilgan hamda ko'p mezonli qaror qabul qilish va empirik regressiya usullarini birlashtirgan. Masalan, Bekmirzayeva (2023) taqqoslovchi siyosat muvofiqlashuvi modelini taklif qilgan, Grabara va boshq. (2021) barqarorlik indikatorlari o'rtasidagi sabab-natija bog'lanishlarini baholash uchun asbobli o'zgaruvchilar regressiyasidan foydalanilgan gibrid metodni ishlab chiqqan. Qo'shimcha metodologiyalar sifatida mintaqaviy investitsiya oqimlari uchun nolga yo'g'rilgan Puasson (zero-inflated Poisson) modellari (Xo'shimov, 2022) ham o'rganilgan.

Biz chet el investitsiyalarini boshqarish tizimlari foydalanuvchilari milliy investitsiya tizimlari doirasida hisobot berilgan ekologik integratsiya mexanizmlarining turlarida farqlar mavjud deb bilishadimi, degan savolni aniqlashga intildik. Buning uchun, AHP asosidagi ko'p mezonli model tuzilmasiga tayangan holda institutiv izchillik va siyosat samaradorligini sinovdan o'tkazdik, bu taqqoslovchi baholash dizaynida bildirilgan. Ushbu tadqiqotda Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD), United Nations

Conference on Trade and Development (UNCTAD), World Bank, Asian Development Bank (ADB) va European Bank for Reconstruction and Development (EBRD) hisobotlarini ham o'z ichiga olgan adabiyotga umumiy ko'zdan kechirish olib borildi — bular O'zbekistonda barqaror investitsiyalarni jalb etishning eng muhim belgilovchi omillarini o'z ichiga oluvchi empirik ramkani mustahkamlash uchun foydalanilgan.

Mintaqaviy investitsiya intensivligining heterogenligini hisobga olish maqsadida, Avazov va boshq. (2021) siyosat baholashi va institutiv moslashuvga asoslangan gibrid AHP–SEM metodini qo'llagan ikki bosqichli tahliliy yondashuvni taklif qilgan. Shunga o'xshash tarzda, Xamdamov va boshq. (2024) barqaror boshqaruv indeksi yordamida yashil iqtisodiyot o'sish modelini ishlab chiqqan. Qo'shimcha yondashuvlar taqqoslovchi benchmarkingni ekologik siyosat modellari bilan integratsiyalashgan (Shayusupova & Xamdamov, 2024; Akromov, 2024).

Buning aksiga, ushbu maqolada o'rganilgan ekonometriya va AHP gibrid modellari har bir baholash mezoniga yoki birlashtirilgan siyosat o'lchamiga optimal og'irliklar belgilaydi (Bekmirzayeva & Imomqulov, 2023) va bu og'irliklar barqarorlik natijalarini tahlil qilishga o'xshash chiziqli regressiya modelini tuzishda qo'llaniladi. Ushbu yutuqlarga qaramay, oldingi taqqoslovchi baholashlarda bir qator kamchiliklar mavjud. Masalan, Ergashov va boshq. (2021) ta'kidlaganidek, ko'p kolinear ekologik indikatorlar bilan ishlashda keng qo'llaniladigan yagona omilli korrelyatsiya usuli yetarlicha mustahkam emas. Agar chet el investitsiyalarining jozibadorligini aniqlash uchun xalqaro ma'lumotlar to'plami yig'lsa, gibrid miqdoriy modellar aniqroq natijalar va siyosat jihatdan ko'proq foydali natijalar taklif qilishi mumkin. Bundan tashqari, avvalgi tadqiqotlarda qo'llangan an'anaviy regressiya usullari institutiv xilma-xillikning barcha turlarini hisobga ololmaydi (Avazov, 2021).

Jamoat sektori va chet el investitsiya agentliklari vakillari bilan yarim-strukturali so'rovnomalar orqali olib borilgan siyosat ekspertlari bilan o'zaro aloqalar vakillari boshlang'ich atributlar ro'yxatiga fikr bildirishlari uchun besh bosqichli Likert shaklidagi shkaladan foydalangan. Natijalar 1-7-jadvalarda ko'rinishi mumkin.

Bundan tashqari, Shayusupova (2024) aniqlaganicha, agar bir mamlakat ekologik integratsiyani zaif hisob etsa, yashil investitsiya oqimlarida qaytish darajasi pastroq bo'lishi ehtimoli yuqoriroq. Bundan tashqari, Akromov (2024) shuni ko'rsatdiki, institutiv shaffofligi past bo'lgan iqtisodiyotlarda siyosatning nomuvofiqligiga bo'lgan bozor reaksiyasi katta va kelajakdagi natijalar ancha zaif bo'ladi.

Markaziy Osiyodagi rivojlanayotgan iqtisodiyotlarda moslashuvchi boshqaruv mexanizmlarining yetishmasligi sababli institutiv yetuklik va siyosat koordinatsiyasida muammolar mavjud. Barqaror boshqaruv nuqtai nazaridan (Grabara va boshq., 2021) investitsiya boshqaruv tizimlari ma'lum shartlarga javob berishi va samarali tizim va resurslar taqsimotini ta'minlash uchun to'g'ri qarorlar qabul qilinishi tavsiya etiladi. Xamdamov va boshq. (2024) O'zbekistonda yashil investitsiya tizimlari ko'pincha yaxshi boshqarilmaydi, ko'pchiligi chet el investorlari uchun umuman kirish mumkin emas va joyida ekologik muvofiqlik monitoringi kam uchraydi, — degan fikrni bildirgan. Shuning uchun baholash atributlari to'plamida institutiv shaffoflik, iqtisodiy diversifikatsiya, ekologik integratsiya, tartib-qoidaviy samaradorlik, barqarorlik moslashuvi va investitsiya jozibadorligi muhimdir.

Yaqinda olib borilgan taqqoslovchi barqarorlik tadqiqotlari siyosat baholash tasnifini yanada takomillashtirgan va AHP matritsalarida mintaq-xos investitsiya tizimlari turlarini ko'rsatgan: agar mintaq yashil yo'nalishdagi siyosat turiga javob beradigan chet el investitsiya mexanizmini o'z ichiga olsa, bu "1" deb belgilanadi, aks holda "0". Bekmirzayeva (2023) ta'kidlaganicha, tartib-qoidaviy rivojlanish orqali institutlar boshqaruv sifatini, ekologik natijalarni, siyosatga javob berishni va iqtisodiy raqobatbardoshlikni oshirish imkoniyatiga ega bo'lishi mumkin. Shayusupova (2024) esa, chet el investorlar o'z boshqaruvi va barqarorlik tizimlariga kuchli qiziqish bildirishini, shuning uchun yashil investitsiya

strategiyalarini rejalashtirganda institutiv tayyorgarlik va tartib-qoidaviy aniqlikni hisobga olish zarurligini ta’kidlagan.

Tadqiqot metodologiyasi.

Ma’lumotlar bazasida xorijiy investorlar o’z kapital loyihalarini joylashtirgan mamlakatlar haqidagi ma’lumotlar mavjud bo’lgani sababli, ushbu ma’lumotlar barcha kuzatuvlarni ma’lum mintaqaviy klasterlarga ajratish uchun ishlatiladi. Agar bir-biriga bog’liq iqtisodiyotlarga oid ma’lumotlar birlashtirilsa, investitsiya oqimlari va jarayonlarini tahlil qilish orqali ma’lum qonuniyatlar va xatti-harakatlar aniqlanishi mumkin.

Yashil yo’nalishga ega deb taxmin qilinayotgan investitsiya oqimlarining manbai va ko’rsatkichi sifatida, yoki barqarorlikka asoslangan siyosat doirasining aks ettiruvchisi sifatida, xorijiy investitsiyalarga oid ma’lumotlar ularning tarmoqlar bo’yicha tarkibi, kapital zichligi, bandlik tuzilmasi, ekologik muvofiqlik darajasi va boshqa iqtisodiy ko’rsatkichlar to’g’risida keng qamrovli ma’lumotlar beradi.

Ushbu bo’limda taqdim etilgan xorijiy tajribalar sharhi “barqaror investitsiya mexanizmlari”, “yashil transformatsiya”, “atrof-muhit siyosatini integratsiyalash” va “investitsion jozibadorlik” kabi kalit so’zlar orqali yirik ilmiy ma’lumotlar bazasida olib borilgan taqqoslovchi tahlillarga asoslanadi. Asosiy e’tibor siyosiy muvofiqlashtirish va institutsional islohotlarga oid empirik yoki taqqoslovchi tadqiqotlarga qaratilgan (masalan: OECD, UNCTAD, Jahon banki, XIM, OTB va YEITB).

Shu narsa keng e’tirof etilganki, xorijiy investitsiyalar tobora ko’proq barqarorlik mezonlari bilan bog’liq bo’lib borar ekan, va rivojlanayotgan hamda o’tish davridagi iqtisodiyotlarda institutsional islohotlar jadallashar ekan, iqtisodiy va ekologik tarkibiy qismlar birlashtiriladigan siyosiy innovatsiyalar uchun yangi imkoniyatlar ochilmoqda (Shayusupova & Xamdorov, 2024; Akromov, 2024). Yashil investitsiya tizimlari va ularning keng qo’llanilishi iqtisodiy boshqaruv tizimlarining ajralmas qismiga aylanmoqda.

Investitsiya oqimi o’zgaruvchisi O’zbekiston hududlarida xorijiy investorlar tomonidan amalga oshirilgan loyihalar sonini aks ettirganligi sababli, empirik tahlil uchun ikki xil yondashuv mavjud. Har ikkisi ham hudud bo’yicha loyihalar soniga asoslanadi, ammo ularning natijalari turlicha talqin etiladi (Avazov va boshq., 2021; Xo’shimov, 2023).

Agar bir nechta o’zaro bog’langan mamlakatlarga oid ma’lumotlar birlashtirilsa, investitsion oqimlar va tarmoqlarni tahlil qilish orqali korrelyatsiyalar va tendensiyalar aniqlanishi mumkin. Baholash mezonlari ishlab chiqilgach, qanday siyosiy moslashuvlar amalga oshirilishi yoki investitsiyani rag’batlantirish mexanizmlarini qanday optimallashtirish kerakligi haqida qarorlar qabul qilinadi. Taqqoslovchi tahliliy yondashuvni tanlash empirik va konseptual omillarga asoslangan. Siyosatga yo’naltirilgan yondashuv esa ikkita asosiy sabab bilan bog’liq.

Biroq, endogenlik mavjudligi natijalarning og’ishiga olib kelishi mumkin. Bu esa regressiya xatoliklari bilan bog’liq bo’lmagan, mustaqil va bir xilda taqsimlangan (ya’ni, i.i.d.) o’zgaruvchilarni o’z ichiga olgan instrumental o’zgaruvchi modellari yordamida bartaraf etiladi. Tadqiqotning bir yo’nalishi institutsional iqtisodiyotga asoslanadi va Grabara va boshq. (2021) ko’rsatganidek, o’tish davridagi iqtisodiyotlarda siyosatni amalga oshirishdagi amaliy masalalar — boshqaruv sifati va tartibga solishdagi shaffoflikka qaratilgan.

Garchi ayrim asosiy ko’rsatkichlar uzoq vaqtdan beri qo’llanib kelayotgan bo’lsa-da — masalan, ekologik muvofiqlik standartlari sanoat modernizatsiyasi, soliq imtiyozlari, hududiy diversifikatsiya va korporativ barqarorlik kabi sohalarga tatbiq etilgan bo’lsa — ularning asosiy vazifasi hozircha ma’lum investitsiya mexanizmlarini taqqoslash va baholashdan iborat bo’lgan.

Ushbu metodologiya ikki bosqichdan iborat. Birinchi bosqichda xorijiy investitsiyalar ishtiroki va ularning hududiy darajadagi xususiyatlarini aks ettiruvchi tegishli siyosiy va investitsiya ma’lumotlari to’plangan holda tuzilmali ma’lumotlar bazasi shakllantiriladi.

Ikkinchi bosqichda esa to'plangan ma'lumotlar ustida ko'p mezonli tahlil o'tkazilib, barqaror investitsiya oqimlarining taqsimlanishi bilan eng ko'p bog'liq bo'lgan omillar aniqlanadi.

Bugungi kunda xorijiy investitsiyalar bo'yicha tadqiqotlar makroiqtisodiy siyosat tahlilidan tortib, firmalar darajasidagi mikro xatti-harakatlarga bo'lgan sohalarni qamrab oladi — bu kompyuter modellar, geofazoviy xaritalash vositalari, statistik dasturlar, katta ma'lumotlar tahlili va raqamli reyestrlar kabi texnologiyalar rivojlangani hisobiga amalga oshmoqda. Kengayib borayotgan raqamli infratuzilma yordamida investitsiya ma'lumotlari nafaqat yig'ilishi va tahlil qilinishi, balki interaktiv panellar va tarmoqlar vizualizatsiyasi orqali tasvirlanishi, taqqoslanishi va samaradorligi baholanishi mumkin — bu esa siyosat rejalashtirish va ssenariy modellashirish uchun yangi imkoniyatlar yaratadi (Bekmirzayeva & Imomqulov, 2023; Avazov, 2021).

Xalqaro ma'lumotlar bazalari va milliy investitsiya agentliklaridan yig'ilgan ma'lumotlar tadqiqotchilarga ma'lumotlarni samarali agregatsiyalash va miqdoriy baholashdan so'ng taqqoslovchi tahlillarni amalga oshirish imkonini beradi. Tahlil investorlar tomonidan amalga oshirilgan alohida loyihalarga va ularning kirib kelishi yoki kengayishiga institutsional va hududiy omillar qanday ta'sir qilayotgani savoliga qaratilgan bo'lsa, hisoblashli (count data) regressiya modellaridan foydalanish eng maqbul metodologik yondashuv hisoblanadi. Bu esa investitsiya jozibadorligi va barqarorligini belgilovchi boshqaruv muammolari tahlil qilingan taqqoslovchi empirik yondashuvlarning yuzaga kelishiga olib keldi (Akromov, 2024; Xo'shimov, 2022; Shayusupova, 2024).

Barqaror hajmdagi chet el investitsiyalarini jalb qilmoqchi bo'lgan har qanday iqtisodiyot o'zining tartibga solish tuzilmalari va institutsional salohiyatini yangi boshqaruv va samaradorlik baholash uslublariga moslashtirishga tayyor bo'lishi lozim. Shu bilan birga, investitsiya zichligi o'zgaruvchisi (ya'ni, hudud bo'yicha loyiha soni) qiymatlarining taxminan 30 foizi nolga teng ekanligi inobatga olinsa, biz O'zbekiston iqtisodiyotidagi barqaror investitsiya loyihalari soni bilan eng ko'p bog'liq bo'lgan hududiy va institutsional omillarni o'rganish uchun zero-inflated Poisson modelini baholashga qaror qildik.

Tahlil va natijalar muhokamasi.

Yashil investitsiya mexanizmlari tobora keng qo'llanilayotgani va yangi institutsional muvofiqlashtirish mexanizmlari aniqlanayotgani sababli, hatto hozircha xorijiy investorlar uchun yetarlicha diversifikatsiyalashgan imkoniyatlar mavjud bo'lmagan hududlarda ham barqaror investitsiya oqimlari oshishini kuzatishimiz kerak. Empirik taqqoslashlar shuni ko'rsatdiki, ushbu yangi siyosiy doira mavjud korxonalarga iqtisodiy va ekologik foyda evaziga tabiiy resurslardan kamroq foydalanish imkonini berishdan tashqari, O'zbekistonning moslashuvchan boshqaruv uslubidan taassurot olgan yangi manfaatdor tomonlarni ham jalb qilmoqda.

1-jadval

Chiziqli regressiya

Ko'rsatkich	Koeff.	Stand. xatolik	t-stat	p-qiymat	Ishonch oralig'i (95%)	Sig
Institutsional sifat	0.145	0.17	0.85	0.398	-0.198 – 0.488	
Iqtisodiy diversifikatsiya	-0.325	0.139	-2.34	0.024	-0.606 – -0.045	**
Regulyator shaffofligi	0.22	0.2	1.10	0.278	-0.184 – 0.624	
Yashil investitsiya oqimlari	<i>0.083</i>	0.046	1.82	0.077	-0.009 – 0.175	*
Mintaqaviy infratuzilma	0.02	0.123	0.16	0.871	-0.228 – 0.269	
Innovatsion salohiyat	-0.093	0.153	-0.61	0.547	-0.402 – 0.216	
Chet investitsiya loyihalari	0.208	0.352	0.59	0.558	-0.503 – 0.92	
Barqaror investitsiya intensivligi	0.767	0.246	3.11	0.003	0.269 – 1.265	***
Investitsiya samaradorligi	-0.308	0.335	-0.92	0.364	-0.986 – 0.37	
Doimiy (konstant)	12.479	22.967	0.54	0.59	-33.938 – 58.897	

Asosiy ko'rsatkichlar:

- O'rtacha bog'liq o'zgaruvchi: 62.745
- Standart og'ish: 9.337
- R^2 : 0.432
- Kuzatuvlar soni: 50
- F-testi: 3.384 ($p = 0.004$)
- Akaike (AIC): 355.974
- Bayes (BIC): 375.095

Izoh: *** $p < 0.01$, ** $p < 0.05$, * $p < 0.1$

Atrof-muhitni iqtisodiyotga integratsiyalash orqali iqtisodiy diversifikatsiyaga erishish haqidagi qarashlar Germaniya, Qozog'iston va Janubiy Koreya misollarida ekologik va iqtisodiy maqsadlar uyg'unligi qanday amalga oshayotganini ko'rsatgan ilgari o'tkazilgan taqqoslovchi tadqiqotlar bilan uyg'unlikda aks etmoqda (Avazov, 2021; Xo'shshimov, 2023; Shayusupova, 2024). Bu mamlakatlarda yashil investitsiyalar institutsional moslashuvchanlik bilan chambarchas bog'langan.

2-jadval**Varians inflyatsiyasi koeffitsienti (VIF) natijalari**

O'zgaruvchi	VIF	1/VIF
Barqaror investitsiya intensivligi	2.40	0.416
Investitsiya samaradorligi	2.27	0.440
Innovatsion salohiyat	1.63	0.613
Mintaqaviy infratuzilma	1.43	0.701
Iqtisodiy diversifikatsiya	1.30	0.769
Regulyator shaffofligi	1.26	0.791
Yashil investitsiya oqimlari	1.26	0.796
Chet investitsiya loyihalari	1.16	0.864
Institutsional sifat	1.14	0.878

O'rtacha VIF: 1.54

O'zbekiston hududlarida barqaror investitsiya loyihalarining umumiy hududiy taqsimoti 1-jadvalda keltirilgan bo'lib, u ko'pchilik hududlarda xorijiy kapital loyihalari umuman yo'qligini tasdiqlaydi. Ushbu loyihalarning to'rt bosqich (boshlanish, amalga oshirish, mustahkamlash va kengaytirish) bo'yicha rivojlanishini tahlil qilganda, ularning 40 foizi o'rtacha bosqichda, 30 foizi ilg'or bosqichda, mos ravishda 20% boshlang'ich va 10% yakunlovchi bosqichda ekanligi aniqlangan.

3-jadval**Shapiro-Wilk testi (normal taqsimot)**

O'zgaruvchi	N	W	V	z	P(z >)
qoldiqlar (resid)	50	0.99375	0.294	-2.612	0.9955

Masalan, milliy investitsiya muvofiqlashtirish qo'mitasining maslahat yig'ilishlarida ishtirokchilar tez-tez ayrim tartibga soluvchi to'siqlarni muhokama qilib, soliq imtiyozlari yoki yashil sertifikatlashning iqtisodiy va ekologik ta'siri, shuningdek institutsional qo'llab-quvvatlash va xorijiy texnologiyalarni qo'llash imkoniyatlari haqida fikr almashganlar.

4-jadval

Egri va cho'ziqlik (normalik testi)

O'zgaruvchi	N	Egri ehtimol	Cho'ziqlik ehtimol	$\chi^2 (2)$	$P(\chi^2)$
qoldiqlar (resid)	50	0.6809	0.3416	1.12	0.5716

Xorijiy investorlarning aksariyati (ya'ni, 73 foizi) Germaniyaga mansubdir. Ulardan 23 tasi (46%) Toshkent viloyatida joylashgan bo'lsa, 12 tasi (24%) Samarqandda faoliyat yuritmoqda. Mintaqaviy rivojlanish bo'yicha mas'ullarni ham o'z ichiga olgan xorijiy investitsiya agentliklari o'rtasida o'tkazilgan so'rovnoma shuni ko'rsatdiki, moliyaviy imtiyozlarga qaraganda siyosiy barqarorlik hal qiluvchi omil bo'lib qolmoqda. Tadqiqotchilar "yashil o'sishga xizmat qiluvchi shaffof tartibga solish muhiti muvaffaqiyatli iqtisodiyotlarning asosiy belgisidir" deya ta'kidlaganlar (Akromov, 2024).

5-jadval

Juft korrelyatsiyalar jadvali

O'zgaruvchilar	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1. Yashil siyosat indeksi	1.000									
2. Institutsional sifat	0.110	1.000								
3. Iqtisodiy diversifikatsiya	-0.126	-0.231	1.000							
4. Regulyator shaffofligi	0.107	-0.173	0.054	1.000						
5. Yashil investitsiyalar	0.333	-0.159	0.173	-0.027	1.000					
6. Mintaqaviy infratuzilma	0.227	0.065	-0.008	-0.267	0.300	1.000				
7. Innovatsion salohiyat	-0.206	-0.007	-0.012	0.215	-0.012	0.017	1.000			
8. Chet investitsiya loyihalari	-0.042	0.116	0.075	-0.055	-0.176	-0.150	-0.004	1.000		
9. Barqaror investitsiyalar	0.476	-0.030	0.367	0.095	0.320	0.348	-0.143	-0.039	1.000	
10. Investitsiya samaradorligi	0.067	0.011	0.301	0.133	0.072	0.165	0.383	0.185	0.534	1.000

Ushbu ma'lumotlar ekologik standartlarni integratsiyalash jarayoni hanuz dastlabki bosqichda ekanligini tasdiqlaydi va kelgusi yillarda bu jarayonning kengayishini kutishimiz kerakligini ko'rsatadi. Shu sababli, barqaror investitsiyalarni rag'batlantirish bo'yicha sezilarli institutsional moslashuvlarga qo'shimcha ravishda, O'zbekistonning mavjud tizimi an'anaviy sanoat siyosati doirasidan chiqib, moslashuvchan boshqaruvga yo'naltirilmoqda (Shayusupova & Xamdamov, 2024). Ushbu natija yashil siyosatning amalga oshirilishini ijobiy baholash sifatida talqin qilinadi, biroq bu hali to'liq konsolidatsiyalashmagan. Taqqoslovchi tadqiqotlar shuni ko'rsatdiki, yashil islohotlar bosqichma-bosqich ijobiy natijalar berishi mumkin bo'lsa-da, ekologik integratsiya avtomatik ravishda iqtisodiy samaradorlik va ijtimoiy foydani maksimal darajada oshiradi, degan taxmin haddan ziyod soddalashtirilgan yondashuvdir.

6-jadval

**AHP bo'yicha xorijiy investitsiya tizimlarini taqqoslash matriksasi
(O'zbekiston misolida)**

Alternativalar / Mezonlar	Qozog'iston	Janubiy Koreya	Iqtisodiy diversifikatsiya	Ekologik integratsiya	Institutsional moslashuv	Investitsion jozibadorlik	Maqsad (og'irlik)
Germaniya	0.00000	0.00000	0.79276	0.68165	0.76924	0.66667	0.36379
Qozog'iston	0.00000	0.00000	0.13122	0.21584	0.14676	0.22222	0.08951
Janubiy Koreya	0.00000	0.00000	0.07602	0.10251	0.08400	0.11111	0.04671
Iqtisodiy diversifikatsiya	0.00000	0.00000	0.00000	0.00000	0.00000	0.00000	0.12500
Ekologik integratsiya	0.00000	0.00000	0.00000	0.00000	0.00000	0.00000	0.12500
Institutsional moslashuv	0.00000	0.00000	0.00000	0.00000	0.00000	0.00000	0.12500
Investitsion jozibadorlik	0.00000	0.00000	0.00000	0.00000	0.00000	0.00000	0.12500
Maqsad	0.00000	0.00000	0.00000	0.00000	0.00000	0.00000	0.00000

Barqaror investitsiya intensivligi o'zgaruvchisi hududiy taqsimotni loyihalar soni asosida nazorat qilishga imkon beradi va ulkan miqyosli iqtisodiy samaradorlikni aniqlash imkonini beradi. Bizning kutilishimizcha, ushbu o'zgaruvchi va xorijiy loyihalar soni o'rtasida ijobiy bog'liqlik mavjud bo'lishi kerak. Regressiya tahlili shuni ko'rsatadiki, institutsional sifat, regulyator shaffofligi, iqtisodiy diversifikatsiya, yashil siyosat indeksleri va investitsiya oqimlari hududlar bo'yicha barqaror investitsiyalarga nisbatan munosabatni shakllantiruvchi asosiy omillardir. Yashil investitsiya tizimlarining mavjudligi iqtisodiy diversifikatsiya va ekologik integratsiya bilan kuchli bog'liqlikda ekanligi aniqlangan.

7-jadval

AHP tahlili asosida xorijiy investitsiya alternativalarining ustuvor vaznlari

Alternativa	Ideal	Normallashtirilgan	Asl qiymat
Germaniyaning yashil investitsiya modeli	1.000000	0.727579	0.363789
Qozog'istonning yashil o'sish strategiyasi	0.246035	0.179010	0.089505
Janubiy Koreyaning barqaror sanoat siyosati	0.128386	0.093411	0.046706

Hududlar bo'yicha investitsiya intensivligi taqsimotidagi endogenlikni aniqlash asosida zero-inflated Poisson modelini tanlashga qaror qilindi. Institutsional nuqtai nazardan qaraganda, siyosiy uyg'unlik va tartibga solishdagi shaffoflik xorijiy investorlar uchun muayyan hududda joylashish qarorini belgilovchi asosiy omillardandir. Tanlangan loyihalarning aksariyati barqarorlikka yo'naltirilgan model asosida faoliyat yuritayotganligi sababli, O'zbekistonda kirish yoki kengayish qarorlari yashil infratuzilmaning mavjudligi va regulyatorlar hamda investorlar tomonidan shakllangan boshqaruv tizimining institutsional salohiyati bilan izohlanadi.

Turli mamlakatlardagi xorijiy investitsiya tizimlari bo'yicha yig'ilgan ma'lumotlarni yig'ish uchun qo'shimcha og'irlik yoki qayta tasniflash talab etilmaydi; ularni taqqoslovchi AHP baholash yoki ko'p mezonli regressiya modellari orqali osongina monitoring qilish mumkin.

Ushbu natijalarni siyosiy va institutsional nuqtai nazardan izohlash shuni anglatadiki, yashil siyosat indeksleri orqali ifodalangan har qanday barqaror investitsiyaga oid yo'nalish o'zgarishi turli mintaqaviy va tarmoqli kontekstlarda darhol talqin qilinishi mumkin va

regulyatorlar hamda tahlilchilar tomonidan tamoman boshqa boshqaruv asoslari va amalga oshirish mexanizmlari doirasida tahlil qilinadi. Atrof-muhit integratsiyasining iqtisodiy diversifikatsiyaga ko'rsatadigan keng qamrovli va transformatsion ta'sirini inobatga olgan holda, O'zbekiston siyosatchilari o'z investitsiya ustuvorliklarini milliy rivojlanish dasturlari va tarmoq strategiyalarida aks ettirishlari zarur. Ushbu holatda barqaror investitsiyalar intensivligi bilan mintaqaviy institutsional sifat o'rtasida kuchli bog'liqlik yuzaga chiqadi, bu esa xorijiy investorlar yashil portfellarini kengaytirish uchun moslashuvchan boshqaruv mexanizmlari va barqaror tartibga solish muhitidan foyda olish imkoniyatiga ega ekanligini ko'rsatadi. Chet el investitsiya loyihalarining son jihatidan taqsimoti yashil raqobatbardoshlikning aniqlovchi mezon bo'lmasa-da, mintaqaviy imkoniyatlarning bir xillikdan yiroqligi va institutsional cheklovlar sharoitida bundan qochib bo'lmaydi (Avazov, 2021; Xo'shimov, 2023).

O'zbekistonda olib borilayotgan islohotlar sharoitida siyosatchilar va investorlar nafaqat ekologik me'yorlarga mos kapital oqimlarini ta'minlash, balki barqaror moliyalashtirish bozorining tobora kengayib borayotgan ulushini egallash imkoniyatiga egalar. Bu bozor o'z daromadlarini asosan yashil texnologiyalarni joriy etish orqali uzoq muddatli ekologik natijalardan oladi. Rivojlanayotgan iqtisodiyotlar uchun institutsional muvofiqlashtirish va regulyator shaffofligi iqtisodiy modernizatsiya hamda ekologik boshqaruv o'rtasida ijobiy o'zaro ta'sirni ta'minlashi mumkin, biroq siyosatchilar xorijiy investitsiya tizimlari orqali yaratiladigan ayrim afzalliklar moliyaviy rag'batlar bilangina ta'minlab bo'lmasligini tushunib yetishlari kerak. Bu institutsional moslashuvchanlik va qoidabozlikka asoslangan, shaffof tartibga solish tizimini yaratishga bo'lgan sadoqatga bog'liq (Akromov, 2024; Shayusupova, 2024).

Biz Germaniyaning yashil investitsiya tizimini misol qilib olishimiz mumkin, u sanoat innovatsiyasini ekologik maqsadlar bilan bosqichma-bosqich bog'lagan holda bugungi barqaror siyosat tizimini shakllantirishga erishdi. Shunga qaramay, taqqoslovchi tajribalar shuni ko'rsatadiki, bugungi muvaffaqiyatli amaliyotlar an'anaviy iqtisodiy o'sishning resurslarga tayanadigan chuqur ildiz otgan modellari bilan faol kurashish orqali shakllanmoqda. Agar turli institutlar va agentliklar o'z bilim va boshqaruv salohiyatlarini birlashtira olsalar, ular milliy iqtisodiyotlar yoki mintaqaviy ittifoqlar doirasida keng qamrovli muvofiqlashtirilgan tizimlar va qo'shma monitoring mexanizmlarini ishlab chiqishlari mumkin (Grabara va boshq., 2021; Xamdamiyov va boshq., 2024).

Yashil investitsiya mexanizmlarini to'liq va samarali integratsiya qilish uchun davlat organlari va xususiy sektor vakillari o'rtasidagi hamkorlik aloqalarini yanada rivojlantirish va targ'ib qilish lozim — ehtimol, maxsus moslashtirilgan siyosat vositalarini yaratish orqali. Aniqki, xorijiy yashil investorlardan O'zbekiston sanoatining barqarorligini oshirish uchun turli imkoniyatlar mavjud. Masalan, mahalliy korxonalarni texnologik va bilim almashuv jarayoniga faol jalb qilish, moliyaviy va ekologik ma'lumotlardan tizimli foydalanish yoki ko'p mezonli baholash vositalarini kengroq qo'llash orqali. Moslashuvchan boshqaruv yaqin o'n yillikda investitsiya va barqarorlik siyosatining asosiy tadqiqot mavzusiga aylanishi kutilmoqda (Bekmirzayeva, 2023; "O'zbekistonda yashil iqtisodiyot sari", 2022).

Ushbu taqqoslovchi sintez va kirish tahlili O'zbekistonning yashil iqtisodiyotga o'tishi doirasidagi barqaror investitsiyalarni o'rganish bo'yicha asosiy omillarni ochib berdi, bu esa mazkur soha iqtisodiy va ekologik siyosatni shakllantirish va baholash uchun muhim xulosalar chiqarishga yordam beradigan jadal rivojlanayotgan yo'nalish ekanligini ko'rsatadi. Shu bilan birga, biz samarali investitsiya tizimlarini ishlab chiqish va ekologik muvofiqlikni ta'minlash iqtisodiy, institutsional va texnologik omillarni hisobga olib, ularni xalqaro ilg'or tajribalar hamda mahalliy amaliyotlar bilan uyg'unlashtirishni talab qilishini ko'rsatdik (Ergashov va boshq., 2021; Imomqulov, 2023).

Xulosa va takliflar.

Xulosa qilganda, zamonaviy investitsiya boshqaruvi iqtisodiy va ekologik tizimlarning o'zaro moslashuvi va muvofiqlasuviga asoslanadi — bu esa o'z navbatida institutsional yetuklik darajasi va regulyator shaffofligi bilan chambarchas bog'liq bo'lib, mintaqaviy raqobatbardoshlik va ekologik farqlanishni takror ishlab chiqarish jarayonida hal qiluvchi rol o'ynaydi. Yuqorida ta'kidlanganidek, barqarorlikka o'tish va yashil islohotlar rivojlanayotgan iqtisodiyotlar uchun katta chaqiriq bo'lib, ularni strukturaviy siyosat islohotlaridan chetga chiqarish katta xatolik bo'ladi. Ushbu tadqiqot ham ayrim cheklovlardan xoli emas. Masalan, ko'p mezonli baholash modelining yangiligiga qaramay, firmalar darajasidagi xatti-harakatlarni aniqlovchi foydali ma'lumotlar, investitsiya loyihalarining soni va ularning tarmoqlar bo'yicha taqsimoti haqidagi ba'zi xususiyatlardan tashqari, deyarli mavjud emas.

Biz ushbu paytgacha qo'llanilgan tahliliy yondashuvlarning xilma-xilligini va ularning taqqoslovchi ahamiyatini namoyish etdik, ammo empirik umumlashtirish va siyosiy tajriba o'tkazish imkoniyatlari bundan-da kengroq. Miqdoriy modellashtirish hamda institutsional holatlar tahlili bizga xorijiy investitsiya tizimlari qanday shakllanayotgani va qanday ta'sir ko'rsatishi mumkinligini yanada chuqurroq tushunish imkonini beradi (Akromov, 2024; Shayusupova, 2024).

Shuning uchun, kelgusidagi tadqiqotlar yashil investitsiya oqimlarining hududiy taqsimoti va institutsional samaradorligini chuqurroq o'rganishi kerak. Shuningdek, barqarorlik haqidagi narrativlarning madaniy shakllanishini va investitsiya targ'iboti sanoati kelajak tasavvurlarini qanday monopoliyalashtirayotganini ham tahlil qilish lozim. Ushbu tahlilda keltirilgan siyosiy tajriba xilma-xilligi shuni ko'rsatadiki, iqtisodiy va ekologik boshqaruv fanlari o'rtasida ko'plab multidisplinar izlanish yo'nalishlari mavjud. Bizning empirik natijalarimiz asosida, O'zbekiston siyosatchilariga yashil transformatsiya maqsadlarini institutsional modernizatsiya va iqtisodiy diversifikatsiya bilan uyg'unlashtirgan investitsiya jalb qilish strategiyalarini ishlab chiqishda foydalanish uchun amaliy tavsiyalarni taqdim etamiz.

Adabiyotlar/Jumepamypa/Reference:

Akromov, A. A. (2024). *Use of foreign experience in increasing the investment attractiveness of regions. European Journal of Contemporary Business Law & Technology: Cyber Law, Blockchain, and Legal Innovations.*

Avazov, N. R. (2021). *The impact of foreign direct investment on economic growth. ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal.*

Avazov, N. R. U., et al. (2021). *Ensuring macroeconomic stability and increasing investment activity (A case of Uzbekistan).*

Bekmirzaeva, U. (2023). *The evolution of investment standards: A comparative analysis of the new edition of the Law of the Republic of Uzbekistan on investments and investment activity. International Journal of Law and Policy.*

Development of free economic zones in the Republic of Uzbekistan, and measures to integrate national legislation into international investment policy to attract foreign investment. (2021).

Ergashev, R., et al. (2021). *Foreign direct investment, economic growth and employment: VAR method for Uzbekistan. Journal of Contemporary Issues in Business and Government.*

Grabara, J., et al. (2021). *Empirical research on the relationship amongst renewable energy consumption, economic growth and foreign direct investment in Kazakhstan and Uzbekistan.*

Imomkulov, T. (2023). *The impact of foreign direct investment on economic growth in Uzbekistan. Economics & Education.*

Jamolov, J. (2022). *Improving ways to attract foreign investments to the economy of Uzbekistan. Economics & Education.*

Khamdamov, S., et al. (2024). Green economy as a driver of sustainable economic growth in Uzbekistan. Uzbekistan Insurance Market.

Khoshimov, J. (2022). US and China experience in attracting foreign investment in the economy. Economics & Education.

Khoshimov, J. (2023). The experience of China and Singapore in increasing the attractiveness of the investment environment. Economics & Education.

Raimjanova, M., et al. (2021). Impact of investments on the economy of the Republic of Uzbekistan and the importance of its geographical location. E3S Web of Conferences.

Shayusupova, L. R. (2024). Greening Uzbekistan: Strategies for a sustainable future. European Journal of Contemporary Business Law & Technology: Cyber Law, Blockchain, and Legal Innovations.

Talipova, N. (2021). Влияние иностранных инвестиций на экономику Узбекистана [The influence of foreign investments on the economy of Uzbekistan]. Journal of Central Asia Economy.

Towards a greener economy in Uzbekistan. (2022).